

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta
Complectens Primam Secundæ, & Secundam Secundæ Summæ
Theologiæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

3 Vtrum omnium virtutum actus habeat ordinare.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72759](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72759)

faret utque utilitas regula, vel mensura, que est vt ex vno multa possint cognosci. & ita nulla esset utilitas legis, si non se extenderet nisi ad vnum singularem actum. Ad singulares enim actus dirigendos dantur singularia precepta prudentium: sed lex est preceptum commune, vt supra dictum est. *

AD TERTIVM dicendum, qd non est eade certitudo querenda in omnibus, vt in 1. Ethic. * dicitur: vnde in rebus contingentibus, sicut sunt naturalia & res humana; sufficit talis certitudo, vt aliquid sit verum vt in pluribus, licet interdum deficiat in paucioribus.

ARTICVLVS II.

Vtrum ad legem humanam pertineat omnia vitia cohibere.

AD SECVNDVM sic proceditur. Videtur, qd ad legem humanam pertineat omnia vitia cohibere. Dicit enim Isidorus in libr. 7. Etymologia- rum, quod leges sunt facta, vt earum metu coarceatur audacia: non autem sufficienter coercentur, nisi qualibet mala cohiberetur per legem. ergo lex humana debet qualibet mala cohibere.

¶ 1. Praterea. Intentio legislatoris est cines facere virtuosos: sed non potest aliquid esse virtuosus, nisi omnibus vitijs compefcat. ergo ad legem humanam pertinet omnia vitia compefere.

¶ 2. Prater. Lex humana a lege naturali derivatur, vt supra dictum est: sed omnia vitia repugnant legi natura: ergo lex humana omnia vitia debet cohibere.

SED CONTRA est, quod dicitur in 1. de liber. arbit. 7. Videtur mihi legem istam, que populo regendo scribitur, recte ista permittere, & diuina prouidentiam vindicare: sed diuina prouidentia non vindicat nisi vitia. ergo recte lex humana permittit aliqua vitia, non cohibendo ipsa.

RESPON. Dicendum, qd sicut iam dictum est, lex ponitur vt quadam regula, vel mensura humanorum actuum: mensura autem debet esse homogenea mensurato, vt dicitur in 10. Metaph. * diuersa enim leges imponantur hominibus secundum eorum conditionem: quia, vt Isidorus dicit, lex debet esse possibilis & secundum naturam, & secundum consuetudinem patrie. Potestas autem siue facultas operadi ex interiori habitu, seu dispositione procedit: non enim idem est possibile ei, qui non habet habitum virtutis, & virtuoso: sicut etiam non est idem possibile puero, & viro perfecto. & propter hoc non ponitur eadem lex pueris, que ponitur adultis. Multa enim pueris permittuntur, que in adultis lege puniuntur, vel etiam vituperantur: & similiter multa sunt permittenda hominibus non perfectis virtute, que non essent toleranda in hominibus virtuosis. Lex autem humana ponitur multitudini hominum, in qua maior pars est hominum non perfectorum virtute. Et ideo lege humana non prohibentur omnia vitia, a quibus virtuosus abstinent, sed solum grauiora, a quibus possibile est maiorem partem multitudinis abstinere, & precipue que sunt in nocumentum aliorum, sine quorum prohibitione societas humana conseruari non posset: sicut prohibentur lege humana homicidia, & furti, & huiusmodi.

AD PRIMVM ergo dicendum, qd audacia pertinere videtur ad inuasionem aliorum: unde precipue pertinet ad illa peccata, quibus iniuria proximis irrogatur, que lege humana prohibentur, ut dictum est. *

Supra q. 91. art. 4. co. in. & q. 93. art. 3. ad 3. & ff. q. 99. artic. co. & 2. q. 49. art. 2. ad 1. & q. 77. art. 1. ad 1. & q. 78. art. 1. ad 4. Et mal. q. 2. art. 4. ad 6. Et quola. art. 1. ad 2. & 3. Et loban. 1. Lib. 1. ca. 20. * Q. 91. art. 3. & q. 93. artic. 3. Lib. 1. cap. 5. som. 1. Art. preced. Text. 3. et 4. com. 3. Lib. 2. c. 21. In corp. art.

AD SECVNDVM dicendum, quod lex humana tendit homines inducere ad virtutem, non sed gradatim: & ideo non statim multitudinem perfectorum imponit ea, que sunt iam virtuosorum: ut scilicet ab omnibus malis absteat: alioquin perfecti huiusmodi precepta ferre non valent: deteriora mala prorumperent, sicut dicitur Pro. 30. Qui nimis emungit, elicit sanguinem, & M. Quod si vinum nouum, id est precepta perfectiora, mittatur in utres ueteres, id est in homines imperfectos, utres rumpuntur, & vinum effunditur, & precepta contemnantur, & homines ex contemptu ad peiora mala prorumpunt.

AD TERTIVM dicendum, quod lex naturalis quaedam participatio legis aeterna: in nobis legem humana deficit a lege aeterna. Dicit enim gust. in 1. de liber. arbit. * Lex ista que regenda vitibus fertur, multa concedit, atque impunita linquit, que per diuinam prouidentiam uindicta neque enim quia non omnia facit, ideo que improbanda sunt: unde etiam lex humana non omnia potest prohibere, que prohibet lex natura.

ARTICVLVS III.

Vtrum lex humana precipiat actus omnium virtutum.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur, quod lex humana non precipiat actus omnium virtutum. Actibus enim virtutum opponuntur actus vitiosi: sed lex humana non prohibet omnia vitia, ut dictum est. * ergo etiam non precipiat actus omnium virtutum.

¶ 1. Prater. Actus uirtutis a uirtute procedit: sed uirtus est finis legis, & ita quod est ex uirtute, sub precepto legis cadere non potest. ergo lex humana non precipiat actus omnium uirtutum.

¶ 2. Praterea. Lex humana ordinatur ad bonum commune, ut dictum est: sed quidam actus uirtutum non ordinantur ad bonum commune, sed ad bonum priuatum. ergo lex non precipiat actus omnium uirtutum.

SED CONTRA est, quod Philosophus dicit in 5. Ethic. * quod precipit lex fortis opera facere, & que temperati & que mansueti. Similiter autem in secundum alias uirtutes & malitias, hac quidem iubens, hac autem prohibens.

RESPON. dicendum, quod species uirtutum distinguuntur secundum obiecta, ut ex supra dictis patet. * Omnia autem obiecta uirtutum referri possunt, uel ad bonum priuatum alicuius personae, uel ad bonum commune multitudinis: sicut ea que sunt fortitudinis potest aliquis exequi uel propter conseruationem ciuitatis, uel ad conseruandum ius amici sui, & simi-

Supra q. 91. art. 4. co. in. & q. 93. art. 3. ad 3. & ff. q. 99. artic. co. & 2. q. 49. art. 2. ad 1. & q. 77. art. 1. ad 1. & q. 78. art. 1. ad 4. Et mal. q. 2. art. 4. ad 6. Et quola. art. 1. ad 2. & 3. Et loban. 1. Lib. 1. ca. 20. * Q. 91. art. 3. & q. 93. artic. 3. Lib. 1. cap. 5. som. 1. Art. preced. Text. 3. et 4. com. 3. Lib. 2. c. 21. In corp. art.

ur quod obiecta virtutum possunt dupliciter sumi, primò secundum se: & sic falsum est, quod possunt recte referri in bonum privatum, aut publicum. Secundo, secundum actum, quibus homo attingit illa. & sic nihil prohibet omnium virtutum obiecta ad privatum, vel publicum bonum recte referri posse.

Nam licet Deus gloriosus non sit referibilis recte in meum, vel cuiusque creaturæ bonum: actus tamen quibus contemplamur illum in nostrum bonum, recte referuntur & secundum se, & secundum utilitates consequentes. Et hoc sufficit presentis intentioni ad concludendum, quod lex humana de actibus omnium virtutum intellectum, & moralium disponere potest: & disponit de speculatione scientia, dum homines aliquos illi vacare iubet, ut sapientes faciant, etiam ad in mora iudicanda potentiores sint, & cetera.

Super Quaestione 96. Articulus quartus.

In articulo quarto eiusdem quaest. adverte diligenter, ut scias applicare conditiones legis iustae, vel iniustae ad particulares leges: quia inde multos casus conscientiae in gabelis, & grammatibus, & huiusmodi publicis elarificabis: praesertim ex fine, & aequalitate proportionali, quam tenetur saluare iustitia distributiva.

In eodem articulo quarto dubium occurrunt, an lex humana obliget in foro conscientiae, quod homo tenetur mori pro eius observatione. Et est occasio dubitandi, qui quidam dicit, quod ius positum non habet hanc potestatem, nisi in causa fidei, vel iurisdictionis reipublicae: propterea inquant, quod licet propter evitandum mortem, celebrare quis possit coram excommunicatis non iuramentum &c. & omnia positiva iura non servare.

Sed hanc opinionem esse erroneam multipliciter monstratur. Primo ex ratione tacta in littera, scilicet quia quilibet

liber homo non solum secundum id quod habet, sed hoc ipsum quod est, multitudinis est: sicut quaelibet pars id quod est, totius est. Ex hoc namque sequitur, quod lex humana, quae sicut quaelibet alia lex ad commune bonum respicit, potestatem habet supra id quod est quilibet homo, ac per hoc super vitam ipsius: ac per hoc potest disponere, & ordinare de expositione vitae cuiusque pro communi bono, pro quo fit omnis lex, ut in quaestione nonagesima articulo secundo dictum est. Amplius lex humana est praecipua, & obligativa ad peccatum mortale, ut manifeste patet, cum praecipitur aliquid sub poena excommunicationis laet sententia, vel sub poena capitis. ergo est constitutiva alicuius actus in hoc, quod sit peccatum mortale. ergo est obligativa ad evitandum magis actum illum, quam mortem corporalem: quia mors animae fugienda est magis quam mors corporis. Perinde est ergo dicere, quod lex humana non potest obligare hominem ad mortem pro sui observatione: & dicere, quod lex humana non potest constituitur alicui actus in hoc, quod sit peccatum mortale. immo in hoc, quod sit peccatum: quia etiam pro vitando veniali tenetur homo mori. Et confirmatur, quia homo tenetur potius mori, quam contrahere matrimonium sine dispensatione cum sorore consobrina: & tamen hoc solo positio iure est prohibita. Similiter sacerdos tenetur mori potius, quam Missam celebrare absque calice, corporali, altari, & lumine, uestibus sacerdotalibus, & alijs requisitis ex iure humano. Accedit ad haec cap. Sacris, de his quae vi metricae causa sunt: ubi in materia iuris positivi, scilicet de incursum excommunicationis propter participationem cum excommunicato, Innocentius tertius dicit, quod metus non excusat ab excommunicatione: quia potius debet mori, quam peccare mortaliter. Unde totum oppositum illius opinionis est verum. Ille nam-

le est in alijs. Lex autem, ut dictum est, ordinatur ad bonum commune, & ideo nulla virtus est, de cuius actibus lex praecipere non possit: non tamen de omnibus actibus omnium virtutum lex humana praecipit, sed solum de illis, qui ordinabiles sunt ad bonum commune, vel immediate, sicut aliqua directe propter bonum commune sunt: vel mediate, sicut cum aliqua ordinantur a legislatore pertinentia ad bonam disciplinam, per quam civis informantur, ut commune bonum iustitiae & pacis conferent.

Ad primum ergo dicendum, quod lex humana non prohibet omnes actus vitiosos secundum obligationem praeccepti, sicut nec praecipit omnes actus virtuosos: prohibet tamen aliquos actus singulorum virtutum, sicut etiam praecipit quosdam actus singularum virtutum.

Ad secundum dicendum, quod aliquis actus dicitur esse virtutis dupliciter. Uno modo ex eo, quod homo operatur virtuosam: sicut actus virtutis iustitiae est facere recta, & actus fortitudinis facere fortia: & sic lex praecipit aliquos actus virtutum. Alio modo dicitur actus virtutis, quia aliquis operatur virtuosam eo modo quo virtuosus operatur: & talis actus semper procedit a virtute, nec d cadit sub praeccepto legis: sed est finis, ad quem legislator ducere intendit.

Ad tertium dicendum, quod non est aliqua virtus, cuius actus non sint ordinabiles ad bonum commune, vel dictum est, vel mediate, vel immediate.

ARTICULUS IIII. Vtrum lex humana imponat homini necessitatem in foro conscientiae.

Ad quartum sic proceditur. Videtur, quod lex humana non imponat homini necessitatem in foro conscientiae. Inferior enim potestas non potest imponere legem in iudicio superioris potestatis: sed potestas humana quae fert legem humanam, est infra potestatem divinam. ergo lex humana non potest imponere legem quantum ad iudicium divinum, quod est iudicium conscientiae.

Præter iudicium conscientiae maxime dependet ex divinis mandatis: sed quandoque divina mandata evacuatur per leges humanas secundum illud Matth. 15. Ir ritum fecistis mandatum Dei propter traditiones vestras. ergo lex humana non imponit homini necessitatem quantum ad conscientiam.

Præter leges humanas frequenter ingerunt calumniam, & iniuriam hominibus, secundum illud Isa. 10. Vae qui condunt leges iniquas: & scribentes, iniustitias scripserunt, ut opprimerent in iudicio pauperes, & vim facerent causam humilium populi mei: sed licitum est unicuique oppressionem & violentiam evitare. ergo leges humanae non imponunt necessitatem homini, quantum ad conscientiam.

Sed contra est, quod dicitur 1. Pet. 2. Haec est gratia, si propter conscientiam sustineat quis tristitiam, patiens iniuste.

Respondendum dicendum, quod leges positae humanitas, vel sunt iustae, vel iniustae. Si quidem iustae sint, habent vim obligandi in foro conscientiae a lege aeterna, a qua derivantur, sicut illud Prouerb. 8. Per me Reges regnant, & legum conditores iusta decernunt. Dicuntur autem leges a iustis & ex fine, quando scilicet ordinantur ad bonum commune: & ex actore, quando scilicet lex lata non excedit potestatem ferentis: & ex forma, quando scilicet secundum aequalitatem proportionis imponuntur subditis onera in ordine ad bonum commune. Cum enim vnus homo sit pars multitudinis, quilibet homo hoc ipsum quod est, & quod habet, est multitudinis: sicut & quaelibet pars id quod est, est totius. unde & natura aliquod detrimentum infert parti, ut saluet totum. Et secundum hoc leges huiusmodi onera proportionabiliter inferentes, iustae sunt, & obligant in foro conscientiae, & sunt leges legales. Iniustae autem sunt leges dupliciter. Vno modo per contrarietatem ad bonum humanum econtrario praedictis. Vel ex fine, sicut cum aliquis praesidens leges imponit onerosas subditis, non pertinentes ad utilitatem communem, sed magis ad propriam cupiditatem, vel gloriam. Vel etiam ex actore, sicut cum aliquis legem fert ultra sibi commissam potestatem. Vel etiam ex forma, puta, cum inaequaliter

D. 797.

nam-